

Pavadinimas: Ikisokratikų filosofijos, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo hermeneutika.
Dalykas: Filosofija
Klasė: III gimnazijos
Pasiekimų sritis: Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas
Mokymo(si) turinio tema: Ikisokratikų filosofijos, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo hermeneutika.
Ilgalaikio plano dalis (nurodoma kokios temos/-ų prieš tai buvo mokomasi): etinės sistemos, kategorinis imperatyvas.
Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane: 8
Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai: Įvardins pagrindinius ikisokratikų filosofijos aspektus, pateiks pavyzdžių. Sudarys minčių žemėlapi apie ikisokratikų filosofiją. Atrinks, susies pagrindinę informaciją apie ikisokratikus. Pateiks filosofinių ir nefilosofinių klausimų pavyzdžių. Pasirinks Herakleito mintį ir parašys esė pagal esė rašymo kriterijus.
Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla: teksto skaitymas, debatai, diskusiniai klausimai, darbas individualiai ir grupėse.
Mokymui(si) skirtas turinys, pateikiamas tekstu, vaizdu, su nuorodomis ir pan.
Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių (vertinimo instrukciją rengti pagal 2 priedą)
Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui (vertinimo instrukciją rengti pagal 2 priedą)
Namų darbai (jei reikia, nurodykite, kokius namų darbus mokiniai turėtų atlikti) dalį šių užduočių mokytojas (-a) gali skirti namų darbams arba savarankiškam darbui.
Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Visos pamokoje naudojamos internetinės svetainės nurodytos prie kiekvienos pamokos temos atskirai.
Reikalingi materialiniai ir technologiniai ištekliai: išmanioji lenta arba projektorius, internetas.

Užduotis nr. 1. Sudarykite minčių žemėlapią apie ikisokratikus: pateikite konkrečių filosofų pavyzdžių ir jų filosofijų aspektų (kokius pirminius pradus jie išskyrė?).

Aspektai, kuriuos išryškinkite minčių žemėlapyje:

- Kokia pagrindinė ikisokratikų filosofijos tema?
- Kas yra pirminis pradas (gr. *archē*)?
- Kokius pirminius pradus išskyrė:

Talis

Herakleitas

Demokritas

Anaksimandras

... (kiti jūsų pasirinkti ikisokratikai)

- Kokią įtaką ikisokratikai padarė vėlesnei filosofijos raidai?

Užduočiai atlikti naudokitės informacija internete (pateikiamos nuorodos), Peter Kunzmann, Franz-Peter Burkard, Franz Wiedmann „Filosofijos atlasu“ (2000), Pegaso serijos knyga „Filosofija“.

Nuorodos internete:

<https://www.vle.lt/straipsnis/ikisokratikai/>

<https://www.vle.lt/straipsnis/herakleitas/>

<https://www.vle.lt/straipsnis/demokritas/>

<https://www.vle.lt/straipsnis/talis-miletietis/>

3 pamoka

Užduotis nr. 1. Atsakykite į testo klausimus, reikiamos informacijos ieškokite ankstesnėje užduotyje nurodytuose šaltiniuose.

1. Sujunkite ikisokratiką su jam būdingu teiginiu.

Viskas sudaryta iš vandens.	Antrą kartą į tą pačią upę neįbrisi.	Skaičiai – visa ko pagrindas.	Viskas sudaryta iš dalelių.
Demokritas	Pitagoras	Talis	

2. Sudėliokite filosofus chronologine tvarka (pradėkite nuo seniausiai gyvenusio).

Sokratas, Talis, Aristotelis, Platonas, Kierkegaardas, Kamiu

3. Kurie teiginiai ar sąvokos sietini su ikisokratiku Zenonu Elėjiečiu? (galimi keli teisingi atsakymai)

- a) Paradoksai
- b) Viskas sudaryta iš mažų dalelių
- c) Viskas sudaryta iš vandens
- d) Aporijos
- e) Antinomijos

4. Kas teiginio „Karas – visa ko tėvas“ autorius?

- a) Talis Miletietis
- b) Zenonas Elėjietis
- c) Herakleitas
- d) Demokritas

Užduotis nr. 2. Užpildykite lentelę. Kurie teiginiai susiję su ikisokratikais, o kurie su Sokratu?

Į tą pačią upę neįmanoma dusyk įžengti.

Žinau, kad nieko nežinau.

Pažink save.

Visas pasaulis sudarytas iš vandens.

Viskas, kas egzistuoja pasaulyje, kilę iš vieno pirmojo prado.

Ikisokratikai	Sokratas

4 pamoka

Užduotis nr. 1. Surenkite diskusiją tema pagal Herakleito posakį „Ar įmanoma į tą pačią upę dusyk įžengti“?

Pasiskirstykite grupėmis: viena grupė argumentuoja teigiamai, o kita grupė – neigiamai. Kurių argumentų pavyksta rasti daugiau?

Užduotis nr. 1. Surenkite diskusiją, palyginkite Parmenido ir Herakleito filosofijas. Kurio filosofo pozicija jums atrodo priimtinesnė? Sugalvokite kuo daugiau argumentų už abiejų filosofų idėjas.

5 pamoka

Užduotis nr. 1. Aptarkite Zenono Elejiečio paradoksus (aporijas). Padiskutuokite kaip suprantate šiuos paradoksų pavyzdžius.

Achilas

„Greičiausias bėgikas niekada nepavys lėčiausio, Achilas nepavys vėžlio, jei šis bus bent kiek priekyje Achilo. Juk vejantysis pirmiausia turės pasiekti vietą, iš kurios išėjo vejamasis, o tas jau bus pasistūmėjęs į priekį, ir taip bus visada.“

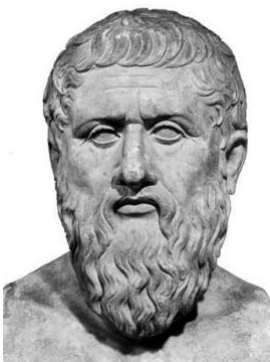
Strėlė

„Lekianti strėlė dabartiniu momentu nejuda, o kybo ore ir nenutolsta tokiu atstumu. Ir taip yra kiekvieną momentą. Kadangi laikas susideda iš momentų, vadinasi, strėlė nė kiek negali pajudėti į priekį, o visą laiką yra rimties būvyje.“

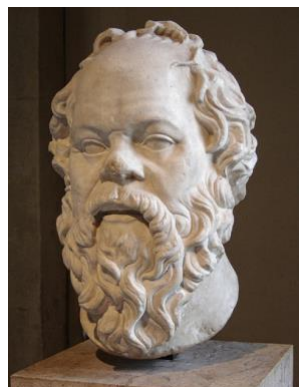
Informacija iš: https://lt.wikipedia.org/wiki/Zenono_paradoksai

Užduotis nr. 2. Apibrėžkite *dichotomijos* sąvoką.

Užduotis nr. 3. Sudėliokite šiuos filosofus chronologine tvarka (pradėkite nuo seniausiai gyvenusio).

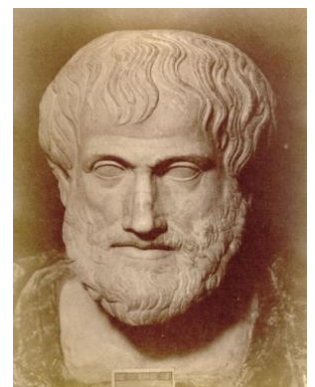
A

B

C

D

6 -7 pamokos

Užduotis nr. 1. Užpildykite lentelę. Įsigilinę į kiekvieną iš temų parašykite po filosofinį ir nefilosofinį klausimą.

Tema	Filosofinis klausimas	Nefilosofinis klausimas
Ikisokratikai		
Platono olos alegorija		
Platono valstybės samprata		
Aristotelio aukso vidurio taisyklė		

Užduotis nr. 2. Perskaitykite ištraukas iš Herakleito „Fragmentų“. Pasibraukite raktinius žodžius. Padiskutuokite, kaip suprantate visas šias mintis. Kuri iš minčių jums atrodo artimiausia? Ar jos aktualios šiuolaikiniame pasaulyje?

4. Išgirdusieji ir nesupratusiai panašūs į kurčius – tai apie juos liudija posakis: „Būdami čia nebūna“.
9. Nedera elgtis ir kalbėti it miegantiems.
13. Yra viena Išmintinga – žinoti sprendimą, visus daiktus per visus vairuojantį.
16. Dievui visa gražu, gera ir teisinga, o žmonės pasigavo, kad vieni dalykai yra neteisingi, o kiti - teisingi.

47. Asilai mieliau renkasi šiaudus negu auksą.
 54. Šlamštas, pabertas kaip papuola, – gražiausia darna.
 64. Būdas žmogaus dievybė.
 74. Vienas man – dešimt tūkstančių, jeigu jis kilniausias.
 77. Puikybę reikia gesinti labiau negu gaisrą.
 87. Daug žemės perkasa aukso ieškotojai ir mažai teranda.
 124. Saulė (...) yra kasdien nauja.

8 pamoka

Užduotis nr. 1. Susisteminkite žinias apie ikisokratikus ir parašykite esė. Temą išsirinkite iš aukščiau užrašytų Herakleito minčių. Prieš rašant esė išsinagrinėkite esė rašymo kriterijus (viešai prieinami www.emokykla.lt puslapyje).

1-2 pamokos. Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<ul style="list-style-type: none"> Kokia pagrindinė ikisokratikų filosofijos tema? <p>Kosmologinės temos, iš ko sudarytas pasaulis, kokia yra daiktų prigimtis, kas yra pirminis pradai?</p> <ul style="list-style-type: none"> Kas yra pirminis pradai (gr. <i>archē</i>)? Kokius pirminius pradus išskyrė: <p>Talis - vanduo Herakleitas - ugnis Demokritas – atomai Anaksimandras - <i>apeironas</i> ...</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokią įtaką ikisokratikai padarė vėlesnei filosofijos raidai? 		<p>Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą</p>

Po ikisokratikų laikotarpio, kuomet buvo tyrinėjamos kosmologinės temos, pereita prie žmogaus tyrinėjimo, pažinimo klausimo.		
--	--	--

3 pamoka. Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>1. Demokritas – viskas sudaryta iš dalelių. Pitagoras – skaičiai - visa ko pagrindas. Heraklietas - Antrą kartą į tą pačią upę neįbrisi. Talis – viskas sudaryta iš vandens.</p> <p>2. Talis, Sokratas, Platonas, Aristotelis, Kierkegardas, Kamiu</p> <p>3. Paradoksai, aporijos</p> <p>4. Herakleitas</p>		<p>Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą</p> <p>Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.</p>

3 pamoka. Užduoties Nr. 2 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>Ikisokratikai: Į tą pačią upę neįmanoma dusyk įžengti. Visas pasaulis sudarytas iš vandens.</p> <p>Viskas, kas egzistuoja pasaulyje, kilę iš vieno pirmojo prado.</p> <p>Sokratas: Žinau, kad nežinau.</p> <p>Pažink save.</p>		<p>Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą</p> <p>Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.</p>

4 pamoka. Užduoties Nr. 1 ir Nr. 2 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
Mokiniai galvoja argumentus, dalyvauja diskusijoje.		Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą

5 pamoka. Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
Mokiniai analizuoja ir aptaria pateiktus paradoksų pavyzdžius.		Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.

5 pamoka. Užduoties Nr. 2 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
dichotòmija (gr. <i>dicha</i> – pusiau + <i>tomē</i> – pjovimas), logikoje – klasės skirstymas į du priešingus poklasius, kurių vienas yra skirstymo pagrindas. <u>Klasė</u> skirstoma į poklasius <i>B</i> ir <i>ne B</i> . Žymiausias dichotomijos pavyzdys yra Platono sąvokų esmės nustatymo metodas (sąvokos išskaidomos ir klasifikuojamos nuo aukštesnių iki aukščiausių).		Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.

5 pamoka. Užduoties Nr. 3 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
C, B, A, D		Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.

6-7 pamokos. Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
Filosofinių ir nefilosofinių klausimų pavyzdžiai: Ikisokratikai Filosofinis klausimas: Iš ko sudarytas pasaulis? Nefilosofinis klausimas: Kada gyveno Pitagoras? Platono olos alegorija Filosofinis klausimas: Kas yra idėja? Nefilosofinis klausimas: Kada sukurta olos alegorija?		Nevertinama taškais arba vertinama pagal mokytojo (-os) sugalvotą vertinimo sistemą Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.

8 pamoka. Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
Mokiniai parašo filosofinę esė pasirinkę vieną iš Herakleito minčių ir remdamiesi kriterijais, kurie randami čia: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2024/09/FIL_pav_VBE2_vertinimo-instrukcija_ok.pdf		Rekomenduojama vertinti pagal esė vertinimo kriterijus. Ši užduotis gali būti skirta pasikartojimui arba savarankiškam žinių gilinimui.

Parengė Sigita Šilingaitė